

GLUMA JE SUBLIMACIJA

PREMIJERE

PORTRET

FESTIVALI

RAZGOVOR I

POVODOM

OBILJEŽICE

AKTUALNOSTI

VOX HISTRIONIS Kao izbornica XII. FESTIVALA GLUMCA pogledala sam “u živo” gotovo sve prijavljene predstave kojih je bilo trideset osam iz gotovo svih kazališnih institucija, kuća i privatnih produkcija u Hrvatskoj. Isključivo one koje nisu bile na repertoaru tijekom veljače i ožujka iznimno sam vidjela na kazeti ili DVD-u.

MEDVI

TEORUA

NOVI PRILEVSI

NOVE KNJIGE

DRAME

Imala sam nezahvalnu zadaću po svome vlastitom kriteriju pa i ukusu odabrati najviše 20 predstava koje bi svojom estetikom, glumačkom izvedbom i tehničkim zadatostima dobro “sjele” na vinkovačku, iločku, županjku i vukovarsku pozornicu i koje bi, po mom mišljenju, zadovoljile ondašnju publiku i njezina očekivanja. Nitko na mene nije utjecao, nitko mi nije predlagao, nitko me nije savjetovao. Kako je teško biti sam. I odgovoran.

Osnovna misao koja je vodila moju savjest u konačni izbor bile su glumačke izvedbe. Moje je uvjerenje da dobru predstavu čini dobra gluma, a gluma je sublimacija dramaturškog, glumačkog i redateljskog posla. U preciznosti, jasnoći i užitku glumačke igre prepoznala sam novi put hrvatskog teatra koji mu daje razlog postojanja. Hrvatski glumac vraća se riječi, zanatu i emociji, osnovama kazališnog čina. Predstave u kojima je glumac briljirao bile su sjajne. Bilo je to kazalište u svem

svojem zanosu, punoći, ljepoti i uživanju. Kazalište koje nam kazuje, koje nam govori, priča, putem kojeg oslušujemo sebe, preispitujemo svoje stavove, dvojbe, nevjerice, kazalište poslije kojeg smo ozareni i vedri, zamišljeni i sjetni, ogorčeni i borbeni, u svakom slučaju puni emocija i poleta, snažni i hrabri za život koji nas vani čeka. Predstave u kojima su glumci briljirali ispunjavale su me ponosom i na predivan me način uključivale u tu teško objašnjivu zajednicu koja se zove glumačkom, a kojoj sam se iz mraka gledališta iskreno divila.

I smijala do suza.

Mladena Gavran jednostavno me oborila s nogu u predstavi *Zabranjeno smijanje* svojim nevjerojatno britkim i drskim humorom savršeno plasiranim kroz glumačku tehniku i zanat kojim vlada besprijekorno. Imala sam osjećaj da može sve, da joj ništa nije teško, da svaki segment svoje uloge, a i svaki detalj cijele predstave drži pod kontrolom. I da je u toj kontroli pronašla mogućnost neviđene slobode i uživanja u igri. Ta je rasna glumica uspjela u meni izazvati silnu želju da joj se pridružim na sceni i da iz blizine pokušam odgonetnuti što je to što je čini tako sigurnom, tako vještom, tako sjajnom interpretatoricom svoje uloge koju istodobno i

DRAMATURŠKOG, GLUMAČKOG I REDATELJSKOG POSLA

brani i smije joj se zajedno s publikom. Bio je to vatromet Mladenina talenta.

Jednu drugačiju malu "bomбу" gledam svaki puta iz "ulice" u predstavi *Prije sna* u kojoj briljantni Predrag Vušović izmamљуje aplauze na otvorenoj sceni. Pređo je potpuno nevjerojatan glumac. Koji ništa ne glumi. Koji ne nastoji, ne grči se, ne preneмаže se, ne znoji se, ne muči se. Pređo je talent sam. Suština talenta. Jedinstven po svom postojanju na sceni i kad naoko nema posla, jedinstven po svom trudu da ne dominira (a upravo se to uvijek događa), jedinstven po sasvim neobičnom humoru i sjetnoj, tragičnoj duhovitosti kojom mu lice (oko, usta, nos) živi na sceni, jedinstven po svojoj neuobičajenoj mimici koja mu cijelo tijelo čini igrajućim, jedinstven po lakoći, po neuobičajenoj prirodnosti kojom izgovara glumljene rečenice.

Glumci su u ovoj kazališnoj godini doista imali puno posla. Hrvatski glumac i sam je dramski pisac, on dramaturški obrađuje romane, promišlja repertoar, pokreće nova privatna kazališta, osniva glumačke družine, a nerijetko je i sam redatelj.

(Što se to događa s hrvatskim redateljem? Znete li ijednog koji je napisao kakav tekst, dramu, komediju?

Nekog koji je osnovao teatar? Jednog bar koji zna glumiti?)

Glumci se nisu predavali i uspavljivali u kolotečini hrvatskog teatarskog života, nego su pokušavali naći izlaz iz besmisla kojem su često prisiljeni davati nekakav dignitet, pokušavali su svojim individualnim nastojanjima progovoriti sa scene tu Umjetnost zbog koje smo stalno spremni i iznova oduševljeni kada je ipak (na žalost, tako rijetko) na kraju dotaknemo.

Selektorski posao pomogao mi je spoznati kako su u hrvatskom teatru glumačke inicijative uvijek one koje idu dalje, koje idu naprijed, koje kreću u nepoznato ili one koje oduševļavaju publiku, mame je na suze i smijeh, koje s publikom ostvaruju živo partnerstvo i međusobno poštovanje.

Od devetnaest predstava moga izbora, šest su režirali glumci (*Na rubu pameti, Život x 3, Pas, žena, muškarac, Što to ljudi govore, Ljubavi Georgea Washingtona, Skupština*). Tri su predstave nastale prema tekstovima koje su pisali glumci (*Hajdemo skakati po tim oblacima, Skupština, Što to ljudi govore*). Sjajnu adaptaciju Krležina romana *Na rubu pameti* napravio je glumac Dragan Despot. Oсам predstava nastalo je u pro-

dukciji kazališnih grupa ili institucija koje su u vlasništvu ili su ih pokrenuli glumci (Slavko Brankov, Vitomira Lončar i Ivica Šimić, Senka Bulić, Dragan Despot, Matko Raguž, Ljubomir Kerekeš, Mladena Gavran).

Posljednjih desetak godina u hrvatskom teatru dogodio se bum glumaca-pisaca. (To je svakako tema o kojoj ću opširnije pisati za neki sljedeći broj "Kazališta".)

Elvis Bošnjak i Ljubomir Kerekeš samo su dvojica iz tog niza autora (Filip Šovagović, Trpimir Jurkić, Arijana Čulina, Zvonimir Zoričić, Amir Bukvić, Zdenka Heršak, Dubravka Miletić...). Elvis, pisac (po mojem sudu) jedne od najboljih hrvatskih drama u posljednjih pet godina *Nosi nas rijeka*, napisao je novu dramu *Hajdemo skakati po tim oblacima* u kojoj zajedno sa svojom kolegicom i sjajnom partnericom Brunom Bebić-Tudor ostvaruje izvanredno zanimljiv odnos dvoje moćnih protagonista u škarama muško-ženskih odnosa.

Ljubomir Kerekeš u svom je stilu napisao još jednu neodoljivu komediju na kojoj publika grca od smijeha, a njegova kreacija Ciganina vrhunac je komičarske umjetnosti u kojoj se sjedinjuje ogromni talent koji Ljubo ima, neodoljiva želja za smijehom i zabavom koju kao glumac daruje publici, histrionstvo u najljepšem i najplemenitijem smislu riječi, i na kraju, mukotrni posao koji je kao pisac, kao redatelj i kao kolega glumac odradio zajedno sa svojim odanim i sjajnim partnerima.

Među njima je i Draško Zidar, glumac koji me oduševio u mnogim predstavama u kojima sam ga gledala, a posebno u *Gagarinovu prečacu* gdje igra neurotičnog, gotovo ozbiljno bolesnog tipa, a u svakom trenutku, u svakom pokretu, u svakoj riječi pršti snagom svoje neodoljive glumstvenosti. Zidar je pravi maher svoga posla, on ima glas, ima dikciju, ima habitus, ima sigurnost, ima pojava, njega se gleda, njemu se vjeruje, on je tako precizan u glumačkoj tehnici i tako jednostavan i prirodan u izrazu.

Umjetnost glumca zbog koje toliko volim kazalište prikazala se i sa scene Zagrebačkog kazališta "Komedija" koje je zaigralo *Svoga tela gospodar* Slavka Kolara, gotovo zaboravljenog kao pisca i često karakteriziranog "staromodnim", "nadidenim", "dosadnim" i "koga

to zanima uopće". Zanima mene i publiku koja je zajedno sa mnom plakala zbog muke Rožine kao i zbog muke Ivine, koja je zajedno sa mnom uživala u tako divno smirenoj, treperećoj Vanji Ćirić koja je potpuno nenametljivo, toplo, precizno i pažljivo ovladala mojom ženskom emocijom i s kojom sam zajedno disala u dah dok je sjajnim kajkavskim dijalektom izgovarala ljubavne rečenice svojem "nekonzumiranom" mužu. Cijela je predstava jedna velika svečanost glumačke igre u kojoj su glumci Ronald Žlabur, Igor Mešin, Damir Lončar, Renata Sabljak, Dubravka Ostojić, Jasna Bilušić, Goran Malus, Mia Krajcar, Davor Svedružić, Jasna Palić, Saša Buneća... znali što igraju, zašto igraju i u kojoj su svi glumci uživali jer igraju. Jer igraju svoga pisca, jer igraju svoj mentalitet, jer se poigravaju jezikom koji im svoje bogatstvo, a melodioznost i kičenost nudi poput najljepše skladbe koju je milina pjevati. Taj su kajkavski dijalekt savršeno svladali i on je postao polazište iz kojeg je svatko posebno gradio svoju ulogu, svoj lik, svoju osobu. A mi smo vidjeli cijeli jedan mali svijet koji je svojim problemom u kojem se našao probio granice svoje klaustrofobičnosti i postao, po glumačkoj igri, nešto što se tiče i svakoga od nas koji voajerski virimo u tuđi brak, u tuđu obitelj, u tuđe selo. Ova mi je predstava potvrdila uvjerenje kako je hrvatskom glumcu danas potrebno i važno igrati hrvatskog pisca jer će svojom, "domaćom" rečenicom jednostavnije doći do svoga razloga postojanja. On igra osobe koje poznaje, čiji mu je mentalitet blizak, osobe koje govore njegov jezik. Hrvatski pisac "lakše" se igra, izgovara, jednostavnije se misli. Hrvatski pisac je kao neka sigurna pozadina koja nam daje samopouzdanje i oslobađa nas uvijek prisutnog straha od težine stvaranja kreacija.

Da je tome tako, potvrđuju mi glumci koji su uzeli pero u ruke i latili se posla koji je nulta točka od kojeg krećemo. Riječ. Glumčeva riječ.

A glumčeva je riječ snažno odjekivala s ruba Despotove pameti jer je taj pothvat koji je ovaj glumac ostvario jedino i moguće objasniti nekom iščašenom logikom s ruba prijekne potrebe da kao glumac krikne osobnu istinu kroz svoga pisca koji je ispisao ispovijed u kojoj se

PREMIJERE

PORTRETI

FESTIVALI

RAZGOVORI

POVODI

DELJETHICE

AKTUALNOSTI

VOX

HISTRIONIS

MEĐU

TEORIJAMA

NOVI PRILICI

NOVE KULTE

DRAME

svi zrcalimo sa svojim mukama, dvojbama, paranojama, u kojoj se zrcali naš osobni i društveni kaos kroz cijelo jedno stoljeće, kaos koji se ni za dlaku nije promijenio ili ublažio promjenom stoljeća u dvadeset prvo. Despot ovu monodramu ne glumi, on je živi, on je svaki puta iznova obilježava temperamentom, karakterom, intelektom hrvatskog čovjeka u moru intimnih i društvenih zapletaja koji ga čine gubitnikom i pobjednikom istodobno. Pomirenim sa sobom i svijetom oko sebe, izgubljenim u beznadnom osjećaju usamljenosti. Savršenstvo scenskoga govora, virtuoznost zanata, preciznost kojom je oblikovao mnoštvo karaktera u predstavi i jedan konačni, blagi, bezglasni, emotivni ton kojim je obilježio kraj svoga Doktora pružaju nam sigurnu utjehu u svijetu u kojem se bez kazališta ne može živjeti.

O tome koliko je teatar ovisan o glumcu bespredmetno je govoriti, jer jedino bez čega teatar nije moguć jest glumac. Međutim, u vremenu u kojem je sve drugo važnije osim čovjeka samog, mi glumci uvijek iznova i za sva teatarska vremena moramo upozoravati na svoju moć i kriterij.

Sva je sreća da za to još uvijek imamo snage i talenta.